

บทที่ 4

บทสรุป

ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลงและโลกก้าวเข้าสู่ยุคสงครามเย็น ไทยดำเนินนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์โดยเฉพาะสาธารณรัฐประชาชนจีนตามอย่างสหรัฐฯ รัฐบาลทหารไทยตั้งแต่สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม(พ.ศ.2491-2500) จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์(พ.ศ. 2500-2506) กระทั่งจอมพลถนอมกิตติขจร(พ.ศ.2506-2516) ต่างก็ดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบเดียวกับประเทศเสรีนิยมโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาต่อต้านอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ที่กำลังแผ่ขยายเข้ามาในอินโดจีน ความร่วมมือกับสหรัฐฯ ทั้งในสงครามเกาหลี และสงครามเวียดนามทำให้ความสัมพันธ์ของไทยกับสหรัฐฯ แนบแน่นเป็นอย่างมาก ในขณะเดียวกันการแผ่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนก็ส่งผลให้ในยุครัฐบาลทหารของไทยเข้มงวดกับการสกัดกั้นการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ในประเทศอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนแขนงต่างๆ การออกกฎหมายป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ และการคุกคามสิทธิเสรีภาพในการดำรงชีวิตของชาวจีนในประเทศไทย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความหวาดกลัวต่อภัยคุกคามคอมมิวนิสต์ของรัฐบาลไทยในเวลานั้น

นโยบายต่างประเทศดังกล่าวถูกใช้มาตลอดกระทั่งสหรัฐฯ เปลี่ยนนโยบายที่มีต่อประเทศในเอเชียโดยการประกาศลัทธินิคสันเมื่อปีพ.ศ.2512(ค.ศ.1969) และหันไปสานสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนในปีพ.ศ.2514(ค.ศ.1971) เมื่อสถานการณ์กลับเป็นเช่นนี้ ประเทศไทยซึ่งดำเนินนโยบายตามสหรัฐฯ มาโดยตลอดจึงเริ่มคิดที่จะติดต่อกับจีนแต่ก็ยังไม่ได้มีการดำเนินการอย่างจริงจัง ต่อมาหลังเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516(ค.ศ.1973) ทำให้รัฐบาลเผด็จการทหารต้องพ้นจากการกุมอำนาจไป เปิดโอกาสให้รัฐบาลพลเรือนเข้ามาบริหารประเทศและเริ่มมองเห็นความจำเป็นที่ไทยจะต้องปรับนโยบายตามสถานการณ์ระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อความมั่นคงของประเทศ ส่งผลให้บรรยากาศทางการเมืองหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ค่อนข้างเปิด เริ่มมีการติดต่อกับจีนทางการกีฬาและวัฒนธรรม กระทั่งสมัยของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรีได้ตัดสินใจสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการกับจีนในปีพ.ศ. 2518(ค.ศ.1975) เป้าหมายสำคัญคือต้องการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน

ด้วยหวังว่าความสัมพันธ์อันดีดังกล่าวจะทำให้จีนลดความช่วยเหลือและการสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย(พคท.) อีกทั้งภาวะทางเศรษฐกิจที่ไทยจะได้ใช้น้ำมันจากจีนในราคามิตรภาพด้วย อย่างไรก็ตามก็ดีจีนก็ยังไม่หยุดการสนับสนุน พคท. โดยจีนได้ประกาศดำเนินนโยบายแบบ “พรรคต่อพรรค” และ “รัฐต่อรัฐ” เพราะจีนยังคงยึดถืออุดมการณ์สนับสนุนการปฏิวัติอยู่ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องการสร้างสัมพันธ์อันดีกับรัฐบาลประเทศอื่นๆด้วย ซึ่งการดำเนินนโยบายดังกล่าวของจีนได้สร้างความกังวลใจให้แก่รัฐบาลไทยอยู่ไม่น้อย

ภายหลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทยกับจีนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากขึ้น แนวคิดอุดมการณ์ลัทธิเหมาสมัยปฏิวัติวัฒนธรรมของจีนที่แพร่ขยายเข้ามาในสังคมไทยตั้งแต่ช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ก็ยังมีอิทธิพลต่อสังคมไทยในวงกว้างมากขึ้น แม้รัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์จะพยายามแก้ไขปัญหาคอมมิวนิสต์ในสังคมไทยอันเป็นจุดที่กลุ่มนิคมลัทธิเหมาและพคท.ใช้เป็นประเด็นในการโจมตีรัฐบาล แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากสังคมไทยนั้นอยู่ภายใต้ความกดดันจากรัฐบาลทหารมาเป็นเวลานาน ปัญหาคอมมิวนิสต์ที่ไม่ได้รับการแก้ไขและการขยายตัวของชนชั้นกลางที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ช่องว่างระหว่างชนชั้นมีมากขึ้น เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่มีแนวคิดทางการเมืองและผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน ในที่สุดทำให้เกิดการก่อรัฐประหารโดย พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519(ค.ศ.1976) และแต่งตั้งนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ปกครองด้วยอุดมการณ์ขวาจัด ต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง ทำให้ประเทศไทยกลับเข้าสู่บรรยากาศเผด็จการและประชาชนถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพอีกครั้งหนึ่ง ความสัมพันธ์ที่เพิ่งเริ่มต้นระหว่างไทยและจีนต้องถูกแช่แข็ง รัฐบาลขวาจัดประกาศตัวเป็นศัตรูกับคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง

ภายหลังการปราบปรามอย่างรุนแรงและเด็ดขาดจากเหตุการณ์ 6 ตุลา'19 นักศึกษาและปัญญาชนจำนวนมากหนีเข้าป่าไปร่วมกับ พคท. ส่งผลให้งานทางการเมืองของ พคท. มีความก้าวหน้าขึ้นอย่างมาก แต่ต่อมาเมื่อเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทหารกับกลุ่มรัฐบาลพลเรือนของนายธานินทร์ ในที่สุดพล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ก็ทำการปฏิวัติอีกครั้งหนึ่ง แต่งตั้งให้พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ 12 พฤษภาคม 2522(ค.ศ.1979) โดยมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดทางการเมืองลง ยกเลิกมาตรการกวาดล้าง

หนังสือพิมพ์ ให้เสรีภาพกับกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆในสังคมมากขึ้น ประกาศนิตโฆษกรรมให้แก่ผู้มี ส่วนในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 ทำให้นักศึกษาที่หนีเข้าป่าไปเมื่อช่วงเหตุการณ์ดังกล่าว ททยอยออกมาบอบตัวเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินงานของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย นอกจากนี้การที่สาธารณรัฐประชาชนจีนเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศก็เป็น สาเหตุหนึ่งส่งผลให้ พคท.อ่อนแอลงเพราะจีนต้องการสกัดกั้นอิทธิพลของโซเวียตและเวียดนาม ซึ่งบุกเข้ายึดครองกัมพูชาได้สำเร็จเมื่อต้นปีพ.ศ.2522(ค.ศ.1979) ดังนั้นจีนจึงต้องการความ ร่วมมือจากรัฐบาลไทยในการต่อต้านเวียดนามและยอมให้จีนส่งความช่วยเหลือให้กลุ่มเขมรแดง ผ่านไทย โดยแลกกับการที่จีนดำเนินการยับยั้งการกระจายเสียงของสถานีวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นเหมือนกระบอกเสียงของ พคท. ต่อมาในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ พ.ศ. 2523-2531(ค.ศ.1980-1988) ความสัมพันธ์ระหว่างไทยละจีนยังคงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการติดต่อสัมพันธ์กันทั้งด้านการค้าการลงทุน การทหาร และด้านวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าเมื่อเข้าสู่ สมัยของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ช่วงปลายปีพ.ศ.2534(ค.ศ.1988) ไทยมีการ เปลี่ยนแปลงนโยบายเกี่ยวกับการแก้ปัญหากัมพูชา ซึ่งทำให้จีนไม่ค่อยพอใจกับการกระทำ ดังกล่าวของรัฐบาลไทยนัก แต่อย่างไรก็ดีความสัมพันธ์ในด้านอื่นๆก็ได้มีการพัฒนามาโดยตลอด

จะเห็นได้ว่าพัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2492 (ค.ศ.1949) กระทั่งถึงปี พ.ศ.2534(ค.ศ.1991) ได้มีการปรับเปลี่ยนไปใน ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ จากในยุคต้นของสมัยสงครามเย็นที่ผู้นำไทยมองว่าจีนเป็นภัยคุกคาม ความมั่นคงของประเทศ ถึงแม้จะมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ.2518 แต่รัฐบาลไทยยังคงไม่แน่ใจกับนโยบายที่จีนดำเนินอยู่ในลักษณะ “พรรคต่อพรรค” และ “รัฐต่อรัฐ” แต่ท้ายที่สุดกลับปรับเปลี่ยนมาสู่ทัศนคติที่ดีกับจีนจนกล่าวได้ว่า จีนเป็นเสมือน มิตรประเทศที่สำคัญกับไทยทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ การทหาร สังคมและวัฒนธรรม การ เปลี่ยนแปลงลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ย่อมเป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์และ ผลประโยชน์ของชาติของทั้งสองประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปตามการเมืองโลกในแต่ละสมัย แต่การ เปลี่ยนแปลงนี้ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เปลี่ยนไป เท่านั้น แต่น่าจะเป็นผลมาจากการรับรู้(Perception) ที่ผู้คนในสังคมมีต่อกันและกัน ซึ่งงานด้าน

จีนศึกษาที่นำเสนอภาพของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละเวลานั้นเป็นส่วนหนึ่งที่สร้างการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ดังกล่าว

ในช่วงสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม(พ.ศ.2491-2500) งานด้านจีนศึกษาในเวลานั้นได้สร้างแนวคิดออกมา 2 กระแส คือ 1) งานเขียนที่มาจากฝ่ายรัฐบาลที่นำเสนอภาพจีนในแง่ที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศไทย โดยการแทรกซึมบ่อนทำลายผ่านทางพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและชาวจีนโพ้นทะเล อีกทั้งจีนคอมมิวนิสต์ยังมีนโยบายรุกรานประเทศเสรีนิยมเพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศเหล่านั้นให้เป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งงานเขียนจากฝ่ายรัฐบาลนี้ได้สร้างการรับรู้กระแสหลักในสังคมที่ว่า จีนคือภัยคุกคามประเทศที่ประชาชนต้องเรียนรู้ถึงกลวิธีในการแทรกซึมบ่อนทำลาย และต้องกำจัดให้หมดไป 2) งานเขียนด้านจีนศึกษาของบุคคลทั่วไป ซึ่งในที่นี้ยกตัวอย่างงานเขียนของกลุ่มปัญญาชนนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ เนื่องจากเป็นกลุ่มสื่อมวลชนที่สามารถสร้างงานเขียนที่ส่งผลต่อแนวคิดของสังคมได้ งานด้านจีนศึกษาของบุคคลกลุ่มนี้ได้นำเสนอแนวคิดที่โต้กับแนวคิดกระแสหลักของรัฐบาลว่าคอมมิวนิสต์ไม่ได้เลวร้าย คอมมิวนิสต์คือระบอบการปกครองแบบหนึ่งที่มีหลักปฏิบัติและอุดมการณ์ของตัวเอง และจีนคอมมิวนิสต์คือตัวอย่างของการปฏิวัติที่นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ประชาชนมีความเท่าเทียมกันทุกชนชั้น งานด้านจีนศึกษาดังกล่าวถือเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ในสังคมไทย การนำเสนอแนวความคิดลัทธิมาร์กซ์แก่ผู้อ่านซึ่งเป็นความรู้ใหม่ของสังคมในขณะนั้น แนวความคิดดังกล่าวมีผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ของสังคมให้แตกต่างไปจากเดิมดังจะเห็นได้ว่าแนวคิดดังกล่าวนี้จะถูกเรียกขึ้นอีกครั้งภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลา' 2516

เมื่อเข้าสู่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พ.ศ.2502(ค.ศ.1959) งานด้านจีนศึกษาในช่วงนี้มีแต่งานที่รัฐบาลอนุญาตให้ตีพิมพ์ ซึ่งนำเสนอภาพจีนในแง่ที่เป็นภัยคุกคาม เนื่องจากรัฐบาลมีการปราบปรามคอมมิวนิสต์หรือการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์อย่างเข้มงวด ดังนั้นจึงไม่ปรากฏงานเขียนด้านจีนศึกษาที่ตอบโต้กับฝ่ายรัฐบาลหรือนำเสนอภาพจีนในทางที่เป็นมิตรเลย แสดงให้เห็นว่ารัฐได้ควบคุมการรับรู้ของสังคมไทยต่อจีนได้อย่างเบ็ดเสร็จ ซึ่งนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเด็ดขาดได้ถูกสานต่อโดยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร พ.ศ.2506(ค.ศ.1963) งานด้านจีนศึกษา

จึงเป็นงานที่มาจากฝ่ายรัฐบาลเป็นจำนวนมาก เนื้อหาของงานเขียนนั้นให้ภาพของคอมมิวนิสต์ เป็นบ่อนทำลายสถาบันหลักคือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ แต่เมื่อสถานการณ์ทางการเมืองโลกเปลี่ยนแปลงไป สหรัฐฯประกาศลัทธิจีนกันในปีพ.ศ.2512(ค.ศ.1969)และประกาศจะไปเยือนจีนในปีพ.ศ.2514(ค.ศ.1971) นอกจากนี้ยังเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองในประเทศในปี พ.ศ. 2516(ค.ศ.1973) บริบทแวดล้อมดังกล่าวส่งผลต่อการสร้างงานด้านจีนศึกษาในเวลานั้น งานด้านจีนศึกษาที่ถูกเขียนโดยบุคคลทั่วไปเริ่มมีการนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่เนื้อหาที่นำเสนอยังคงมีความเกรงรัฐบาลอยู่ กล่าวคือ ไม่ได้นำเสนอภาพจีนในแง่ชื่นชมหรือเป็นมิตรประเทศ เพียงแต่นำเสนอเรื่องราวความเคลื่อนไหวของสาธารณรัฐประชาชนจีนเท่านั้น

กระทั่งมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยและจีนในปีพ.ศ.2518(ค.ศ. 1975) ภาพของจีนที่ถูกนำเสนอผ่านงานด้านจีนศึกษาจึงเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เป็นมิตรมากขึ้น แต่ก็ยังมีงานเขียนที่ยังคงนำเสนอภาพจีนในทางที่ไม่ไว้วางใจ สาเหตุเนื่องมาจากการที่จีนดำเนินนโยบาย “พรรคต่อพรรค” “รัฐต่อรัฐ” นั่นเอง แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์เวียดนามบุกกัมพูชาในปีพ.ศ. 2522(ค.ศ.1979) งานด้านจีนศึกษาในช่วงที่เกี่ยวข้องกับปัญหา กัมพูชาทำให้ได้เห็นภาพของความสัมพันธ์อันตึงเครียดระหว่างไทยจีนอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ซึ่งสร้างการรับรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทยที่มีต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ว่าจีนมิใช่ภัยคุกคามของประเทศไทยอีกต่อไป หากแต่เป็นมิตรประเทศที่ไทยไว้วางใจและยินดีให้ความร่วมมือในการสกัดกั้นอิทธิพลของเวียดนามและสหภาพโซเวียต อีกทั้งยังแสดงให้เห็นการรับรู้ถึงความขัดแย้งในโครงสร้างความสัมพันธ์ของมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ โซเวียตและจีน รวมถึงความสัมพันธ์สามเส้าระหว่างจีน โซเวียตและเวียดนาม เป็นต้น อีกทั้งงานด้านจีนศึกษาที่นำเสนอการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การต่างประเทศและเศรษฐกิจของจีนในยุคสี่ทันสมัย ยังได้สร้างการรับรู้ของคนไทยว่าแม้แต่สาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งเป็นแม่แบบของอุดมการณ์สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ก็ยังต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบายให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น(ถึงแม้จะไม่ใช่ประชาธิปไตยโดยระบอบการปกครองก็ตาม) เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

จากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์งานด้านจีนศึกษาในประเทศไทยช่วงปีพ.ศ.2492-2534(ค.ศ. 1949-1991) ควบคู่ไปกับการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ถึงเงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและ

สถานการณ์โลกในแต่ละยุคสมัยว่าเป็นบริบทสำคัญในการสร้างงานด้านจีนศึกษาที่ส่งผลต่อการรับรู้ของไทยต่อจีน ทำให้ในช่วงต้นของสงครามเย็นประเทศไทยมีการรับรู้ต่อจีนในแง่ที่เป็นภัยคุกคาม แต่หลังจากการสถาปนาทางการทูตและการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศการรับรู้ของไทยต่อจีนกลับเปลี่ยนไปในทางที่เป็นมิตร แสดงให้เห็นว่างานเขียนที่สามารถสร้างการปรับเปลี่ยนการรับรู้ให้แก่สังคมนั้นแท้จริงแล้วไม่อาจเปลี่ยนแปลงสังคมได้ด้วยลำพังตัวงานเขียนเอง หากยังต้องมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ และขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางการเมืองภายใน และเหตุการณ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งสภาพเศรษฐกิจและสังคมในขณะนั้นด้วยว่าเอื้อแก่การเปลี่ยนแปลงมากน้อยเพียงใด ความสำคัญของงานเขียนอยู่ที่หากสังคมเปิดโอกาสให้สื่อมวลชนนำเสนอแนวคิดและข้อเขียนทางการเมืองต่างๆ อย่างเสรี ก็จะมีส่วนทำให้สมาชิกของสังคมนั้นมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถคิดวิเคราะห์และตัดสินใจเลือกกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้เกิดการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นของสังคมต่อไป